

Budoucnost Taiwanu očima Presbyteriánské církve na Taiwanu: Politická angažovanost církve na online platformách¹

The Future of Taiwan from the Perspective of the Presbyterian Church in Taiwan: Political Activity of the Church on Online Domains

Kristýna Krulišová, FF MU, Seminář čínských studií
e-mail: krulisova.kristyna@seznam.cz

Abstract

The aim of this paper is to show what discourse the Presbyterian Church in Taiwan (PCT) creates concerning the future direction of Taiwan while analyzing their authentic contributions on their official Facebook page and websites. Through the latter, the PCT comments daily on various political and social events taking place in Taiwan. The analysis focuses only on articles related to Taiwan's democratization and independence with the intention of understanding the PCT's stance on the future direction of Taiwan in the political sphere. The paper argues that the PCT is constantly inciting its commitment to a better future for Taiwan with its faith.

Keywords

Presbyterian Church in Taiwan, Taiwan, democracy, future of Taiwan, independence

Klíčová slova

Presbyteriánská církev na Taiwanu, Taiwan, demokracie, budoucnost Taiwanu, nezávislost

Úvod²

Cílem této studie je analyzovat diskurz, který Presbyteriánská církev na Taiwanu (Taiwan jidu zhanglao jiaohui, PCT) vytváří k politickému dění na Taiwanu pomocí veřejně sdílených příspěvků na vybraných online platformách. Analýzou tohoto konkrétního tématu přibližuje problematiku vztahu církve a státu a přináší informace týkající se náboženských organizací na Taiwanu. Také se z části snaží o rozšíření povědomí o obecných strategiích náboženských skupin v návaznosti s konkrétním zaměřením na ty, kterých využívá PCT. PCT je nejstarší a největší

¹ Článek je založen na autorčině bakalářské práci obhájené v roce 2020 na Masarykově univerzitě v Brně.

² Pro všechny texty, které se vyskytovaly v čínském nebo v anglickém jazyce, je využíváno vlastního překladu. Pro čínské názvy bylo využíváno mezinárodního přepisu pinyin.

protestanskou církví na Taiwanu, která se mimo jiné od určité doby prezentuje jako politický aktér (Amae, 2007: 3). Církev vznikla roku 1951 sjednocením dvou synod, které vycházely z předchozí britské a kanadské presbyteriánské misie (Masláková, 2018: 40), avšak první presbyteriánští misionáři se na Taiwanu vyskytli již roku 1865. Od této chvíle se presbyteriánští misionáři snažili zajišťovat obyvatelům Taiwanu lékařskou péči, podporovat vzdělávání a celkovou gramotnost ostrova (Masláková, 2015: 56).

PCT si prošla několika historickými obdobími, která formovala její postavení. První takovou érou byla po první čínsko-japonské válce (1894–1895) nadvláda Japonců. Zpočátku tohoto období si vedla presbyteriánská misie velmi dobře, jelikož jí japonská koloniální nadvláda považovala za své pomocníky, kteří jim pomohou civilizovat obyvatele Taiwanu (Masláková, 2018: 39). Jak uvádí Lin: „Křesťané se ukázali jako občané, kteří dodržovali zákon, a kterým Japonci mohli důvěřovat“ (1999: 18). Ve chvíli, kdy se presbyteriáni stali jedinou povolenou křesťanskou organizací na Taiwanu, působili misionáři jako spojka, která komunikovala s japonskou vládou a zároveň s obyvateli Taiwanu (Masláková, 2018: 39). V průběhu let se situace změnila a PCT byla společně s obyvateli Taiwanu podrobena asimilaci.³

Příchod čínské nacionalistické strany Kuomintang (*Guomindang*, KMT), která oficiálně získala Taiwan pod svou správu roku 1945, přinesl pro obyvatele Taiwanu další zásadní změnu v podobě sinizace (Masláková, 2015: 57–58).⁴ Během nadvlády KMT si PCT prošla i událostmi jako například Incidentem 228 (*Er er ba shijian*)⁵, po kterém následovalo období Bílého teroru (*Baise kongbu*)⁶. Bílý teror, který se většinou chápe jako období od roku 1949, kdy bylo na Taiwanu vyhlášeno stanné právo, byl provázen vyslýcháním a podezíráním PCT, jelikož byla vládou považována za hrozbu, kterou je nutno odstranit (Masláková, 2018: 41; 2015: 58).⁷ Období stanného práva bylo provázeno kritikou pouze od Taiwanců, kteří v tuto dobu žili mimo Taiwan a předcházeli tak možným perzekucím ze strany KMT (Masláková, 2015: 58).⁸ Po nějaké době se i PCT odhodlala aktivně zapojovat do veřejného zpochybňování režimu KMT. V rámci své politické aktivity vydala v 70. letech tři prohlášení, která měla upozornit veřejnost na tehdejší

³ V tuto dobu začalo hnutí zvané „kōminka“ (*Huang min hua*), které mělo civilizovat obyvatele Taiwanu podle představ Japonců, například prosazováním japonského náboženství, svateb a pohřbů v japonském stylu, a dále také užíváním japonštiny jakožto jediného povoleného jazyka na Taiwanu (Fell, 2018: 13; Masláková, 2015: 57).

⁴ Pod správou KMT obyvatelé Taiwanu naopak nesměli používat jiný jazyk než čínský (Masláková, 2015: 58).

⁵ Incident se odehrál 28. února 1947, kdy policie zblila pouliční prodavačku cigaret, načež si policie prostřílela cestu k nejbližší policejní stanici. Incident posléze vedl k mnoha rebelím a útokům na policii. Protesty byly následně potlačeny KMT a roku 1949 bylo vyhlášeno stanné právo (Bakešová, 2004: 92; Masláková, 2015: 58).

⁶ Strana KMT v tuto dobu zakázala vznik dalších politických stran, a tím zavedla na Taiwanu vládu jedné strany (Cohen, 1987: 623).

⁷ Jedním z možných důvodů, proč se strana KMT v průběhu historie začala církve obávat, mohla být otázka loajality a oddanosti PCT vůči státu a tomu, kdo je právě u moci. PCT, jakožto náboženská skupina, „vyžaduje autoritu, která přesahuje stát a jeho vůdce“ (Koesel, 2014: 2). Takový konflikt mezi autoritářskou vládou a náboženskou skupinou se zdá být nevyhnutelným.

⁸ Roku 1949 vláda KMT prohrála občanskou válku na pevninské Číně a následně se odebrala na ostrov Taiwan.

situaci a přispět tím ke zlepšení podmínek na Taiwanu. PCT byla v tomto období považována za jakousi nestrannickou politickou organizaci, která poskytovala politickou opozici, a která bojovala za demokracii, lidská práva a novou národní identitu Taiwanu (Jacobs, 1981: 26; 2012: 17).

V prvním veřejném prohlášení z roku 1971 s názvem *Osud našeho národa od PCT* (Taiwan jidu zhanglao jiaohui dui guoshi de shengming yu jianyi)⁹ PCT obhajovala sebeurčení obyvatel Taiwanu, kdy pocitovala potřebu církve hájit politická práva a svobodu taiwanských obyvatel i navzdory politickému riziku, které pro PCT představovala strana KMT (Amae, 2007: 4, 19; 2008: 180). PCT pokládala lidská práva a půdu za dary, které jim věnoval Bůh, a tudíž nikdo nemá právo jim zmíněné věci odpírat. Takový požadavek dále zdůraznila v prohlášení *Naše výzvy* (Women de huyu), které vydala roku 1975, v němž nadále přichází i s konceptem PCT jakožto „proroka“ (*xianzhi*). Takový „prorok“ doufá, že inspiruje obyvatele Taiwanu k vybudování Božího národa na Taiwanu (Kuo, 2008: 39). Ve třetím prohlášení z roku 1977 s názvem *Deklarace lidských práv PCT* (Taiwan jidu zhanglao jiaohui renquan xuanyan) dále naléhala zejména na nezávislost Taiwanu (Amae, 2007: 4; Jacobs, 2012: 17; 1981: 26). Pro tuto studii je důležité právě zmíněné spojení politické aktivity PCT s demokratizací a nezávislostí Taiwanu se zaměřením na současnost.

Po roce 2000 se stala snaha o dosažení taiwanské nezávislosti ještě horlivějším tématem. Důvodem bylo opětovně vyjádření Čínské lidové republiky (*Zhonghua renmin gongheguo*, ČLR) ke sjednocení Taiwanu s pevninskou Čínou vydáním tzv. „Bílé knihy“ (Bakešová, 2004: 187).¹⁰ PCT motivovaná sociální spravedlností se i nadále aktivně vyjadřuje prostřednictvím svých veřejných prohlášení k demokratizaci a nezávislosti Taiwanu (Kuo, 2008: 39–44), což zdůrazňuje i tato studie, která analyzuje politickou situaci koncem října 2018, kdy na Taiwanu probíhaly protesty týkající se demokratizace Taiwanu a jeho osamostatnění od ČLR.

Pro úplné pochopení kontextu studie je nutné podotknout, jak velký posun PCT zazívá v rámci možností veřejného sdílení příspěvků. Je třeba vzít v úvahu politický kontext, ve kterém se PCT nacházela, a ve kterém působí právě teď. V době, kdy vydávala svá první prohlášení, se Taiwan ocital v průběhu stanného práva, ve kterém byla omezena svoboda projevu. V současné době se nachází v situaci, kdy má naprosto odlišné možnosti sdílení svých prohlášení a idejí. Sdílení příspěvků přes internet dává v této době PCT větší možnost rozšířit informace po celém světě.

Metodologie a prameny

Hlavními zdroji této práce jsou oficiální prohlášení PCT a také příspěvky, se kterými PCT veřejně souhlasí, publikované skrze online platformy. První z online platforem jsou oficiální webové stránky PCT. Stránky PCT jsou zveřejněny jak

⁹ První dokument vyšel následně po ohlášení návštěvy ČLR americkým prezidentem Richardem Nixonem. Návštěva byla brána jako začátek diplomatických styků USA s ČLR a následně jako přerušování vztahů USA s Taiwanem, který do roku 1971 zastupoval Čínu v OSN (Bakešová, 2004: 146; Fürst, 2004: 6).

¹⁰ „Bílá kniha“ je dokument, který ČLR vydala v roce 2000. Uvádí zde vztah mezi ČLR a Taiwanem a naléhá tak na sjednocení těchto dvou zemí (Bakešová, 2004: 187).

čínském (PCTTW, 2000b), tak v anglickém jazyce (PCTEN, 2000a). Pro tento článek je využívána pouze sekce „Všeobecné zprávy“ (Zong hui xiaoxi) nacházející se na těchto stránkách. Následující online platformou je oficiální facebooková stránka PCT (PCTFB, 2000c), kde se tato církev každodenně vyjadřuje k aktuálnímu dění na Taiwanu.

Výběr příspěvků je postaven na zvážení souvislostí témat těchto příspěvků s tématem studie a s časovým ohraničením od října 2018, kdy na Taiwanu probíhaly protesty týkající se demokratizace Taiwanu a jeho osamostatnění od ČLR, do února 2019.

Pro analýzu vybraných příspěvků je využívána diskurzivní analýza inspirovaná Vítem Benešem (2008: 93), který o ní mluví jakožto o metodě, která obecně zkoumá, jakým způsobem člověk či skupina lidí vytváří skrze text význam objektů a aktivit sociálního světa. Jedním z cílů vybrané analýzy je uchopit způsob, jakým je realita budovaná skrze jazyk – podle zmíněné metody je jazyk způsobem interakce (2008: 100). Výsledky mohou být dále využity k mapování širšího dopadu problematiky i mimo Taiwan a vztahují se k problematice obecných strategií náboženských organizací nebo současně liberální teologie.

Snaha PCT o demokratizaci Taiwanu

Ve druhé polovině 19. století byla prostřednictvím presbyteriánských misionářů na Taiwanu poprvé představena myšlenka demokracie (Amae, 2012: 52). PCT samotná je organizovaná na principech demokracie, kde jsou zástupci vyšších organizací voleni (Amae, 2012: 52). Takovým způsobem se presbyteriánští misionáři setkávali s demokratickým systémem již o mnoho let dříve, než vláda na Taiwanu vůbec zavedla demokratické a svobodné volby (Amae, 2007: 8; 2012: 52).¹¹ V tomto kontextu je PCT známá mimo jiné jako představitelka demokracie na Taiwanu, která i v současnosti hlásá zdokonalení a následné udržení demokratického zřízení. V rámci této problematiky církev sdílela příspěvek s názvem *Peng Mingmin: „Taiwan nelze nazývat demokratickou zemí!“* (PM, 2012), ve kterém Peng Mingmin, člen Demokratické pokrokové strany¹² (Minzhu jinbu dang, DPP),¹³ promluvil o budoucnosti Taiwanu:

[...] stranický majetek KMT je obrovský. Kromě kontroly nad prostředky, jako jsou média a právní systém, má KMT také podporu čínské komunistické vlády a nespočet výhod v politice. Výsledkem je, že i když má Taiwan demokratický systém, KMT může mít stále velký vliv na volby. (PM, 2012)

¹¹ PCT funguje na demokratickém systému s demokratickou organizační strukturou. Nejmenší jednotkou církve je výbor, který slouží k řízení správy církve. Výbor jednou ročně zasedá, aby sdělil informace o činnostech církve a finanční situaci. Místní výbory poté tvoří presbyterium v regionu. Nejvyšším orgánem, který rozhoduje o záležitostech, které ovlivňují církev jako celek, je poté valné shromáždění církve (Amae, 2007: 39; 2012: 52–53).

¹² Demokratická pokroková strana vznikla z opozičního hnutí Dangwai (*Dang wai*), které bylo založeno v 70. letech 20. století „taiwanskými politiky nezávislými nebo vyloučenými z KMT“ (Ferhat-dana, 1998: 33).

¹³ Zkratka odvozena od anglického názvu Democratic Progressive Party (*Minzhu jinbu dang*).

Peng Mingmin proto uvádí, že Taiwan se stále nedá považovat za zemi s plně rozvinutým demokratickým systémem. Ze sdílených příspěvků, kterými se dále studie zabývá, implicitně vyplývá, že PCT souhlasí s výrokem Peng Mingmina, a proto navrhuje obranu dosavadní demokracie. V prohlášení *Otevřený dopis PCT Taiwanu: Pojďme kupředu v demokracii s láskou a tolerancí* (OD, 2019), který byl zveřejněn na oficiálních webových stránkách PCT začátkem roku 2019, můžeme pozorovat právě zmíněnou snahu PCT o obranu demokracie. V tomto období PCT vydala další ze svých oficiálních prohlášení týkajících se demokratizace státu a reaguje tím i na projev prezidenta ČLR Xi Jinpinga, který apeloval na znovusjednocení Taiwanu s ČLR:

Taiwanská společnost by měla uvažovat o vytvoření mechanismu sebeobrany, defenzivní demokracie nebo demokracie Wehrhafte, aby se zabránilo blížící se čínské agresivní sabotáži taiwanské demokracie a svobody, kterých bylo velkým úsilím dosaženo v posledních desetiletích. (OD, 2019)

PCT neustále klade důraz na obeznámení obyvatel Taiwanu s možnou hrozbou, která přichází směrem z ČLR, a v současnosti se snaží zaručit obyvatelům stát s kompletním demokratickým systémem. Avšak aby tak mohla učinit, potřebuje podporu všech obyvatel, a tak se snaží o povzbuzení obyvatel k semknutí a k ochraně národa před vnějšími hrozbami (Cohen, 1987: 647). PCT se chce angažovat do politické aktivity tím, že radí, v čem by se demokracie Taiwanu měla změnit, a jakým směrem by se měla dále ubírat. Je zde očividné, že PCT nechce zůstat v ústraní pouze jakožto náboženská organizace, nýbrž že se také identifikuje jako politický aktivista.

V úryvku se PCT zmiňuje o tzv. „obrné demokracii“ (*fangwei xing minzhu*), která by měla být zásadním prvkem taiwanské demokracie v období, kdy se očekává agresivní krok z ČLR. Jedná se o demokracii, která je schopna obrany, vychází z německého názvu „Wehrhafte Demokratie“ (Danics, 2013: 156). V tomto případě se jedná o určitá omezení práv jedinců, kteří útočí na demokratický systém země, a tím na zajištění posílení ochrany demokratického systému před antidemokratickými mocnostmi (Výborný, 2012: 157). „Obranná demokracie“ je podle PCT druh demokracie, která se formuje v přímém ohrožení. Tento koncept vzniká paralelně a v souladu s politickými cíli a kulturní politikou DPP, jak představím v další analytické části. V našem případě můžeme zmínku o „obrné demokracii“ pozorovat hned v několika příspěvcích, které byly publikovány za účelem upozornit Taiwan na hrozbu ze strany ČLR, a v získání podpory demokracie Taiwanu. Podle následujícího úryvku z příspěvku *„Láska a všezahrnující jednota Taiwanu“ Presbyteriánská církev apeluje na legislativní ochranu soudruhů* (LVJT, 2018), by se Taiwan měl zaměřit na budování „obrné demokracie“, která by měla chránit jeho svobodu:

PCT také řekla, že od listopadových voleb může Čína používat demokratický systém Taiwanu k manipulaci s [naší] demokracií. Taiwanská společnost by měla uvažovat o vytvoření mechanismu „obrné demokracie“. (LVJT, 2018)

Skutečnost, že PCT uvádí „obranou demokracii“ jako stěžejní prvek demokracie Taiwanu, se dá považovat za jasný apel na vládu. Prvek „obrané demokracie“ je novým podnětem strategie PCT ve snahách o demokratizaci Taiwanu. Se zmínkou o „obrané demokracii“, v rámci strategie PCT, jsme se u jiných badatelů ještě nesetkali. PCT použitím tohoto termínu pravděpodobně reaguje na možnou hrozbu ze strany ČLR, kterou často zmiňuje právě ve spojitosti s demokratizací Taiwanu. Zde mluvíme o současné demokracii na Taiwanu, která se dá považovat za empiricky ověřitelnou z hlediska pluralitního systému nebo možnosti svobodných voleb (Fürst, 2004: 5). PCT mimo jiné ve svých příspěvcích (LVJT, 2018; ČINTD, 2018) klade důraz na nepřátelskou ČLR, které se v současnosti Taiwan obává¹⁴. Zmínku o ČLR můžeme pozorovat i na dalším úryvku Čína infiltruje a ničí *taiwanskou demokracii*. *Presbyteriánská církev navrhuje zavést „obranou demokracii“* (ČINTD, 2018), ve kterém PCT apeluje na vládu a společnost Taiwanu, aby se sjednotila a čelila čínským hrozbám:

Čína nechce mít demokracii ani svobodu. Když Taiwan dosáhl demokracie a svobody, stal se hrozbou pro totalitní moc Číny. Proto používá státní moc různé nástroje, které podkopávají demokracii. [...] Čína infiltruje a ničí *taiwanskou demokracii*. PCT navrhuje zavést „obranou demokracii“. (ČINTD, 2018)

Mechanismus bráncí se demokracie by měl zabránit ČLR, aby zničila demokratický systém, který si Taiwan po dlouhou dobu usilovně buduje. To, že se PCT neustále snaží ve svých sdílených příspěvcích zdůrazňovat mechanismus obranné demokracie, můžeme také považovat za hledání způsobu k obraně celkové demokracie Taiwanu, která je v tomto období pod neustálým tlakem a podstupuje tak těžkou zkoušku.

V následujícím úryvku *Jednota a odpovědnost* (JO, 2019) je možné vysledovat hned několik prvků, kterými se PCT v rámci své politické aktivity jednoznačně vyznačuje:

Někteří očekávají, že se prezidentka Cai Yingwen v roce 2020 nebude ucházet o opětovné zvolení. Každý má právo vyjádřit svůj názor. Tento postoj PCT respektuje. V této kritické době, kdy Taiwanci musí čelit vnější agresi, je prezentace podobných názorů nevhodná. PCT, jakožto církev, nikdy nepodpořila ani neoponovala žádnému kandidátovi v jeho právu na zvolení. PCT bude v budoucnu pouze podporovat zákony a ideály, u kterých věří, že voliči získají od Boha moudrost k nejrozumnějšímu rozhodnutí. (JO, 2019)

¹⁴ ČLR se roku 2012, s nástupem Xi Jinpinga, zavázala k naplnění cíle sjednocení Taiwanu s pevninskou Čínou. ČLR tvrdí, že existuje pouze „jedna Čína“, která zahrnuje i ostrov Taiwan. Některí analytici se taktéž obávají možného vojenského konfliktu mezi ČLR a Taiwanem, který by mohl vést až ke konfrontaci mezi ČLR a USA, které by v případě napadení bránily Taiwan. Právě kvůli možnému konfliktu se někteří Taiwanci spíše přiklání k zachování současného stavu a jen malý počet lidí podporuje okamžitou nezávislost (PJV, 2021).

PCT se tedy nechce obracet pouze na křesťany, nýbrž i na širší veřejnost. V rámci udržení demokracie je její apel velmi důležitý, protože je potřeba jednoty veškerého obyvatelstva.

Dále je zřejmá očividná podpora církve prezidentky Taiwanu Cai Yingwen, členku DPP, a to nejen v tomto úryvku. Cai za své působení ve vládě podporuje hned několik stanovisek, která hlásá i samotná PCT, například podporu demokracie, domorodých obyvatel a mimo jiné postoj k nepřátelské Číně (Fell, 2018: 278–280). Je zde viditelný odkaz na prezidentku Cai ať už z hlediska nezávislosti, demokracie nebo budoucího směřování Taiwanu.

PCT se v úryvku (JO, 2019) zmiňuje i o tom, že se nebude vměšovat do průběhu voleb a veřejně podporovat jakéhokoliv kandidáta/-tku, kterého považuje za správného. V případě PCT je možné nabytí dojmu, že zvolením správného kandidáta má na mysli takového, který má stejné cíle jako PCT, jelikož ta tvrdí, že se již správným rozhodnutím Boha řídí. Důležitou součástí strategie PCT je podpora demokracie, právě z důvodu, že je dána Bohem. Podobně jako právo na vlastní půdu, tak i právo na demokratickou zemi je dáno od Boha a nesmí být lidem odopíráno. Frettingham, odborný asistent Mezinárodních vztahů na Univerzitě Leiden, uvádí, že „práva na vlast, sebeurčení, lidská práva a lidská důstojnost jsou dary od Boha, které by měly být respektovány a bráněny“ (Frettingham, 2017: 366). Za povšimnutí stojí, že PCT se na první pohled nijak nesnaží naléhat na obyvatele Taiwanu, aby sdíleli stejný názor, aby je neodradili. I to je jedna ze strategií komunikace PCT.

PCT dále uvádí, že každý má právo vyslovit svůj názor, což je také známka demokracie obecně. Člověk má svobodné právo volby, avšak v úryvku (JO, 2019) můžeme vidět, že správně člověk zvolí jen tehdy, kdy se naprosto oddá Bohu a ten mu ukáže správnou cestu. Tím se potvrzuje, že PCT skrytě chce, aby se voliči rozhodli stejně jako samotná církev, jak dokazuje poslední věta výše zmíněného úryvku.

V prohlášení PCT mimo jiné uvádí, že se bude řídit zákony, kterým církev věří, tj. náboženským představám a cílům. Podle PCT se díky těmto cílům Taiwan stane lepší zemí, tj. zemí, kterou Bůh stvoří demokratickou, svobodnou a bezpečnou pro všechny obyvatele Taiwanu. Takovou skutečnost můžeme zaznamenat i v dalším úryvku z článku *Znepokojení místními oficiálními volbami a referendem roku 2018* (ZMOV, 2018). Článek byl publikován jakožto reakce na místní oficiální volby v listopadu 2018, které vyústily v porážku DPP, a tím DPP ztratila kontrolu nad 7 z dosavadních 13 krajů na Taiwanu (VMVT, 2018):

Jsme přesvědčeni, že Bůh je pánem historie a jistě povede obyvatele Taiwanu k prohloubení demokracie, identifikaci se se zemí a založení nové země se stejným názvem, nezávislostí, demokracií a svobodou. Jsme také přesvědčeni, že Kristus je hlavou církve a jistě dá církvi důvěru a odvahu „zakořenit se, identifikovat se se všemi obyvateli a stát se znamením naděje skrze lásku a utrpení“. (ZMOV, 2018)

Z úryvku lze vypozařovat propojení víry a politiky, v němž PCT používá víru k podpoře demokracie na Taiwanu. PCT se tedy umírněným způsobem snaží nabádat obyvatele Taiwanu, aby se obrátili k víře PCT. Neustále se odvolává na

koncept Boha, který vede obyvatele Taiwanu po jeho zdárné cestě za demokracií a nezávislostí. Avšak pokud se obyvatelé přikloní k této cestě, mohlo by to znamenat, že ve skutečnosti tento lid povede samotná PCT. To odkazuje zpět na koncept PCT jakožto „proroka“ (viz úvodní kapitola). Odkaz na svou morální autoritu v podobě Boha používaly náboženské skupiny i v minulosti. Podle Koesel používají tento koncept k „odsouzení autoritářských vlád, k mobilizaci opozice a k podpoře politických změn“ (2014: 3). PCT jakožto náboženská organizace neustále odsuzuje KMT za několik tragických historických událostí, jako je například výše zmíněný Incident 228.

Zmínku o cestě za demokracií je možné pozorovat i na úryvku z příspěvku *Poznámky prezidenta ke 40. výročí „Zprávy pro krajany na Taiwanu“ vydané čínským prezidentem Xi Jinpingem* k objasnění postoje naší vlády (PP, 2019), kterým PCT vyzvala ČLR k demokracii. Jestliže by tak ČLR učinila, byly by pro ni více pochopitelné argumenty, kterých se PCT obává:

Hodnota demokracie je hodnotou a způsobem života, kterého si lidé na Taiwanu vážili. Vyzýváme také Čínu, aby s odvahou vstoupila na cestu demokracie. Pouze tímto způsobem může skutečně pochopit myšlenky a vytrvalost taiwanského lidu. (PP, 2019)

PCT se odkazuje na dlouholetou a těžce vybudovanou demokracii, která je na Taiwanu již od konce 80. let 20. století, kdy se na Taiwanu začal šířit proces postupné demokratizace státu. PCT v tomto ohledu v podstatě kopíruje rétoriku Cai, pozorovatelnou na *Proslovu Cai Yingwen* (PCY, 2019). Prezidentka uvádí, že taiwanská vláda je ochotna si společně s ČLR promluvit o demokratickém vedení země, pokud by se vláda ČLR vzdala přesvědčení, že demokracie je špatným prvkem pro zemi. Následně se PCT domnívá, že pokud by ČLR začala být více prodemokratická, pocítí větší volnost a upustí tak snad od uzurpování si práva na Taiwan.

V kontextu výše zmíněného je zajímavý i článek *Kritika Číny za ničení taiwanské demokracie, Presbyteriánská církev vyzvala vládu k podpoře ústavní reformy* (KČNTD, 2019), který odkazuje na Li Lifena, zákonodárce DPP. Ten je vyzdvihován PCT za podporu suverenity:

Doufáme, že vláda [ROC] může podpořit ústavní reformu, formulovat ústavu, která bude odpovídat realitě Taiwanu, aktivně se účastnit mezinárodních organizací, přispívat k síle Taiwanu a realizovat novou a nezávislou zemi, kterou naše církev očekává. [...] Li Lifen řekl, že jedna země, dva systémy a mírová dohoda jsou největší falešnou zprávou. [...] Při hlasování musíme pevně podporovat politické strany nebo kandidáty, kteří podporují suverenitu Taiwanu. [...] PCT vydala prohlášení v čínštině i angličtině a na tiskové konferenci vyzvala mnoho náboženských zástupců, aby ji společně podpořili. (KČNTD, 2019)

PCT již v minulosti podporovala vznik DPP, jelikož ta představovala jedinou opozici vůči tehdy vládoucí KMT, a zároveň sponzorovala velká shromáždění na podporu politiky DPP s cílem posílit národní obranu a zřídit nezávislost Taiwanu

(Kuo, 2008: 41–44). DPP se považovala za politickou stranu, která podporovala jak demokracii, tak zrovnoprávnění obyvatel Taiwanu (Ferhat-dana, 1998: 33). DPP také vyjádřila svůj nesouhlas tím, že odsoudila „vzdělávací politiku KMT, jejímž cílem bylo integrovat obyvatele ostrova do čínského národa a popírat existenci kulturní a historické individuality Taiwanu“ (1998: 30). Zavedení demokracie, opozice vůči KMT a podpora místní taiwanské kultury byly styčné body, které PCT v 80. letech s DPP sdílela. DPP si získala určitou přízeň PCT také tím, že v minulosti ve své propagandě vyzdvihovala smutné historické události způsobené KMT, kterými si obyvatelé Taiwanu prošli, a to například obdobím Bílého teroru (1998: 33).

PCT vydává prohlášení v čínštině i v angličtině a snaží se tak, aby se její prohlášení dostala na celosvětovou úroveň a aby se k situaci, ve které se Taiwan právě nachází, mohl vyjadřovat větší počet jak náboženských, tak státních zástupců. Překlad těchto prohlášení do jiného jazyka než čínského má pro PCT jednoznačný záměr. To dále souvisí i s informací týkající se tiskové konference, kterou PCT v úryvku zmiňuje. Už jenom to, že PCT svolává tyto konference na podporu demokracie, ukazuje, že se snaží získat podporu široké veřejnosti.

Boj o nezávislost Taiwanu

Podle PCT se Taiwan ocitá v nelehké době, kdy je země pod neustálým tlakem ze strany ČLR, která se snaží o znovusjednocení těchto Taiwanu a Číny. Dlouhotrvající cíl PCT, tj. nezávislost Taiwanu, je patrná i z textu *Prohlášení PCT prosazuje změnu Taiwanského zákona o referendu za veřejný průzkum nezávislosti* (PPCT, 2018), který PCT vydala se záměrem informovat o svém postoji k nezávislosti Taiwanu a k situacím, kterým musí Taiwan v současnosti čelit:

Čelíme nejistým mezinárodním situacím kolem nás, my tu znovu opakujeme náš postoj, že PCT, jakožto církev, „je zakořeněna v této zemi, ztotožňuje se se všemi obyvateli, a skrze lásku a utrpení se stává symbolem naděje“. Připomínáme naši dlouhodobou výzvu vládě Taiwanu a veřejnosti k vybudování Taiwanu jakožto „nové a nezávislé země“. Proto my a všichni obyvatelé Taiwanu vyzýváme celý svět: Řekněte „ne“ čínskému násilníkovi a připojení Taiwanu! Nech být Taiwan novou a nezávislou zemí! (PPCT, 2018)

„Nová a nezávislá země“ (Xin er duli de guojia) – toto spojení se objevuje už v prohlášení *Deklarace lidských práv PCT* z roku 1977. Amae označuje spojení za „populární politický slogan“, který PCT a taiwanští nacionalisté používají k podpoře Taiwanu jako nezávislé země (Amae, 2007: 24). Odkaz na „novou a nezávislou zemi“ jménem Taiwan PCT dodnes používá ve svých článcích a prohlášeních. Slogan „nová a nezávislá země“ tedy odkazuje k dlouholetému cíli PCT.

V předchozí kapitole byly uvedeny příspěvky, ve kterých se PCT snažila oslovit širší veřejnost v rámci společného budování demokratické země. V rétorice PCT kromě cílů hrají významnou roli i aktéři změny – křesťané – kteří by měli zastávat vůdčí úlohu. Taiwancům nekřesťanům, je implicitně uložena role následovníků.

V následujícím příspěvku, který byl zveřejněn roku 2018 (ZMOV, 2018) po uskutečnění místních voleb, se naopak setkáváme s apelem pouze na křesťany:

Křesťané by měli reagovat na Boží volání, být „světlem světa, solí země“ a učinit z Taiwanu zemi, které Bůh žehná svrchovanost a nezávislost. (ZMOV, 2018)

PCT uvádí, že by to měli být právě křesťané, kdo učiní z této země zemi nezávislou. PCT se v tomto ohledu ztotožňuje s vedoucí osobností a bere na sebe aktivní, vedoucí roli překrývající se s rolí „proroka“, která se v prohlášeních PCT objevuje už od 70. let 20. století (Masláková, 2015: 60). Zde ji PCT používá k argumentaci, že jsou to právě křesťané, kteří by měli vést Taiwan a určovat, co je dobré pro společnost. Obyvatelé Taiwanu by tedy měli následovat křesťany v jejich cestě za lepší budoucností Taiwanu. Zároveň PCT uvádí tři skutečnosti. První z nich je, že spojením a společným úsilím veškerého obyvatelstva Taiwanu se Taiwan může stát nezávislým a demokratickým státem, tzv. „novou a nezávislou zemí“. Druhou z nich je, že by to měli být právě křesťané, kteří nebudou pouze přihlížet, ale naopak se aktivně zapojí do budování nové a nezávislé země, které Bůh bude žehnat nezávislostí. Poslední skutečností je, že ti, kdo povedou obyvatele Taiwanu k lepší budoucnosti, budou právě křesťané, a proto ve státě zastupují důležitou úlohu.

Taiwanští presbyteriáni tvrdí, že Bůh má slitování s lidmi žijícími na Taiwanu. Všichni lidé jsou stvoření rovnocenní a obdařeni nezcizitelnými lidskými právy, a to proto, že byli všichni stvořeni právě Bohem. Tvrdí, že Taiwanci mají proto právo zřídit nezávislou vládu pro taiwanský lid (Kuo, 2008: 39). Požadavek na nezávislou vládu je pozorovatelný i v úryvku z příspěvku *Odsudte čínský „Mýtus o pokrevním příbuzenství“ využívaný při snahách o připojení Taiwanu* (OČM, 2019):

Doufáme, že s naší zemí může být zacházeno jako s opravdu nezávislým subjektem. To je to nejhlubší přání obyvatel Taiwanu. Respekt každého člověka, každého domorodého kmene, a vůle být nezávislým je univerzálním právem, které poskytuje sebeurčení obyvatel. (OČM, 2019)

V tomto příspěvku se odráží skutečnost, že se PCT nesnaží dávat najevo pouze svá přání, avšak se již odvažuje mluvit za všechny obyvatele Taiwanu. PCT tímto zdůrazňuje, že každý „pravý“ Taiwanec by se měl snažit o docílení nezávislosti jeho země. Stačí, aby bojoval za práva země a choval se k zemi s úctou a respektem.¹⁵ Proto každý, kdo tato kritéria splňuje, by měl mít právo na to, aby vyjádřil svůj názor ohledně nezávislosti a svrchovanosti Taiwanu, a tím podpořit jeho svobodnou budoucnost. PCT v tomto úryvku dává najevo svou potřebu hlásat, co je pro Taiwan a obyvatele Taiwanu nejlepší. Takovou skutečnost zmiňuje i Rubinstein (2006: 115), který uvádí, že se PCT již v době nadvlády KMT pokoušela mluvit za všechny obyvatele Taiwanu, a to i za cenu jakéhokoliv trestu, který by takový čin u současné nadvlády KMT vyvolal.

¹⁵ V tomto kontextu se „pravým“ Taiwanem myslí ten, který bojuje za práva Taiwanu a vyjadřuje směřem k této zemi značný respekt a úctu.

V následujícím úryvku z příspěvku *Vize PCT nové země se objevila v knize „Spustíte teologii budování Taiwanu jako země“* (VPCT, 2018) naopak je patrné, že i přesto, že nerozlišují, zda je někdo Číňan nebo Taiwanec, tak uvádějí, že KMT nemá právo rozhodovat o budoucnosti Taiwanu:¹⁶

Diktatura KMT na Taiwanu je naprosto proti učením Bible, imigrant by neměl zasahovat do vládnoucí společnosti domácího obyvatelstva. (VPCT, 2018)

PCT dává najevo, že kvůli diktatuře vládní státostrany KMT členy KMT nebere jako „pravé“ Taiwance. PCT ve svých sdílených příspěvcích rovněž nerozlišuje KMT před rokem 1987, který je považován za konec Bílého teroru, a současnou stranou KMT. KMT navzdory své působnosti nesdílí stejná stanoviska jako PCT, o kterých si PCT myslí, že jsou lepší pro budoucnost Taiwanu. Například demokratizace, o kterou se PCT na Taiwanu snaží, je jedním ze stanovisek, ve kterých se KMT a PCT liší. Bylo tomu tak i v minulosti, kdy KMT nikdy neměla v úmyslu povolit jakoukoli opozici vůči nacionalistické vládě na Taiwanu, například vytvořením demokratické vlády (Jacobs, 1981: 21). To může být také jeden z důvodů, proč PCT nepovažuje členy KMT za „pravé“ Taiwance, jelikož to vypadá, že se snaží pouze o svou prosperitu, a ne o blaho celé země. PCT se zde také odkazuje na původní obyvatelstvo Taiwanu, které má právo vyjádřit svůj názor ohledně budoucího směřování Taiwanu. Obranu původních obyvatel můžeme pozorovat i v minulosti, což potvrzuje i Cohen, profesor práv na New York University, který uvádí, že „církve byla zapojena do různých sociálních otázek a zachování domorodé kultury, v opozici k politice KMT“ (1987: 629). V období nadvlády KMT se PCT velmi snažila o získání respektu právě pro domorodé obyvatele (Rubinstein, 2006: 110).

V rámci boje o nezávislost Taiwanu není možné opomenout koncept „jedné země, dvou systémů“, který je podporován ČLR. Nesouhlas PCT s konceptem „jedné země, dvou systémů“ je pozorovatelný na úryvku z článku *Presbyteriánská církev odmítá jednu zemi, dva systémy a KMT je opovržením hodná* (PCO, 2019). Tento článek církev zveřejnila následně po projevu čínského prezidenta Xi Jinpinga, který uvedl, že koncept „jedné země, dvou systémů“ byl původně navržen pro Taiwan:

Neustále zdůrazňoval „jednu zemi, dva systémy a mírové znovusjednocení obou stran“. PCT dnes vydala prohlášení potvrzující „suverenitu a důstojnost Taiwanu“ a odmítla přijmout diktaturu Xi Jinpinga. (PCO, 2019)

Hned poté, co PCT vyjádřila svůj nesouhlas s čínským prezidentem, církev také sdílela proslov prezidentky Cai Yingwen (PCY, 2019), který doslovně popisuje několik důvodů, proč na tento systém ze strany ČLR nemůže Taiwan nikdy přistoupit:

Můžete se ptát, proč jsou Taiwanci tak obezřetní vůči přijetí jedné země, dvou systémů? Ve skutečnosti je důvod velmi jednoduchý. Prvním důvodem

¹⁶ Tato studie používá pojem „Číňan“ odkazující se na Číňany, kteří na Taiwan přicházejí po roce 1945. Naproti tomu „Taiwanec“ či „domácí obyvatelstvo“ je používáno ve spojitosti s usedlíky, dělí se dále na Hoklo a Hakka.

je nedostatečný demokratický systém Číny. Druhým je jejich špatný stav lidských práv. Třetím bodem je, že se nikdy nevzdali násilného páchání zločinů proti Taiwanu. To jsou přesně ta místa, kde mají obyvatelé Taiwanu o Číně velké pochybnosti. (PCY, 2019)

Hlavním důvodem, proč se obává spojení s ČLR, je nedostatečný demokratický systém ČLR. S jistotou je možné říci, že PCT odmítá žít pod záštitou nedemokratické ČLR, která se ani trochu nepokouší zavést demokratické prvky vlády. S tím je spojený i důvod zdůrazňující lidská práva, která podle prezidentky Cai nejsou v ČLR stoprocentně prosazována. PCT se k problematice lidských práv vyjadřuje poměrně často, ať už se jedná o lidská práva obecně, nebo například o svobodu projevu či svobodu náboženského vyznání. V minulosti byla lidská práva na Taiwanu velmi diskutovaným tématem, a právě i kvůli jejich porušování PCT vydala svou první oficiální referenci. PCT tak svými frázemi neustále připomíná, že se jedná již o dlouholetý cíl církve – osamostatnit zemi Taiwan od čínské strany a vybudovat si tak svou identitu „nové a nezávislé země“.

Závěr

Z provedené analýzy se ukázalo, že prvním požadavkem PCT je učinit z Taiwanu plně demokratický stát, který se nebude muset bát, že jeho demokracii budou moci jiné státy narušit. PCT zdůrazňuje, že si Taiwan má bránit svůj těžce vybudovaný demokratický systém před vnějšími vlivy a pokračovat na své zdárné cestě za demokracií ostrova. Zároveň do svého dlouholetého záměru udržení demokracie Taiwanu přidává nový koncept „obrané demokracie“, na který doposud nebylo poukázáno v odborné literatuře. Je možné, že s tímto termínem přicházejí právě proto, že reagují na současnou demokracii Taiwanu a na možnou hrozbu ze strany ČLR, kterou PCT často zmiňuje právě ve spojitosti s demokratizací a nezávislostí Taiwanu.

Také koncept „nové a nezávislé země“ je ústřední myšlenkou rétoriky PCT od 80. let. PCT se s jeho pomocí snažila bránit jak práva lidu, tak práva země, ve které je zakořeněn původ církve. Tentokrát klade důraz na skutečnost, že by se Taiwan dal již několik let považovat za nezávislou zemi díky pevně stanovené vládě, vlastní prezidentce a demokratickému systému.

Z vyjádření PCT implicitně vyplývá, že v jejich představě budoucího Taiwanu zastává PCT vedoucí roli. Požadavek učinit stát křesťanským a pod vládou církve PCT strategicky natolik veřejně nevysslovuje. Už jen z důvodu, že takový požadavek je mírně kontroverzní a mohl by například zastrašit určitou část nekřesťanských obyvatel Taiwanu. Opakovaně se také setkáváme s konceptem PCT jako „proroka“, který by měl vést národ k lepší budoucnosti. PCT se s tímto konceptem ztotožňuje delší dobu, dnes můžeme vidět, že úloha proroka je již chápána jako povinnost, kterou křesťan musí vykonávat.

Z minulosti od jiných autorů a následně i z tohoto článku je patrné, že PCT nepochybně stojí za demokratizací a nezávislostí Taiwanu. Avšak je možné se domnívat, že právě tuto citlivou problematiku využívá k misijním činnostem, aby přesvědčila obyvatele Taiwanu o existenci Boha a o tom, že její víra se snaží o lepší budoucnost Taiwanu.

Seznam zkratek:

- ČINTD *Čína infiltruje a ničí taiwanskou demokracii. Presbyteriánská církev navrhuje zavést „obranou demokracii“.* [Zhongguo shentou pohuai taiwan minzhu zhanglao jiaohui jianyi jianli ‚fangwei xing minzhu‘] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na <https://news.ltn.com.tw/news/politics/breaking-news/2644568?fbclid=IwAR1no4QuiwB0lftktmlBRyqmxRry7PtqFqMQ-7ZWOxUBYMzmffSd8hm4lvhg>.
- ČLR Čínská lidová republika
- DPP Demokratická pokroková strana
- JO *Jednota a odpovědnost.* [Tuanjie duiwai zewupangdai] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2019010800004&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.
- KČNTD *Kritika Číny za ničení taiwanské demokracie, Presbyteriánská církev vyzvala vládu k podpoře ústavní reformy.* [Pi zhongguo pohuai taiwan minzhu zhanglao jiaohui yu zhengfu tuidong xian gai] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na https://news.ltn.com.tw/news/politics/breaking-news/2673289?fbclid=IwAR1sMnKNW5jEQ3aina2auBtFNya0cpbML-cPwsNY0_egxht-bS8Pu9cbqGhw.
- KMT Kuomintang
- LVJT *„Láska a všezahrnující jednota Taiwanu“ Presbyteriánská církev apeluje na legislativní ochranu soudruhů.* [Ai yu baorong tuanjie taiwan‘ zhanglao jiaohui huyi lifa baozhang tongzhi] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na https://m.ltn.com.tw/news/politics/breakingnews/2644550?fbclid=IwAR1zTij6aXs_Y_sm-gv0Yb-RqokbjmExbIDFg8ebN7Mq5CoYYuHoU-3mtgTU.
- OČM *Odsudte čínský „Mýtus o pokrevním příbuzenství“ využívaný při snahách o připojení Taiwanu.* [Denounce China’s „Blood Relatives Myth“ in Trying to Annex Taiwan] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2019013000005&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.
- OD *Otevřený dopis PCT Taiwanu: Pojďme kupředu v demokracii s láskou a tolerancí.* [PCT Open Letter to Taiwan Let’s March Forward In Democracy With Love and Tolerance] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2019010300009&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- PCO *Presbyteriánská církev odmítá jednu zemi, dva systémy a KMT je opovrženíhodná.* [Jidu zhanglao jiaohui jujue yiguoliangzhi buchi guomindang beigongquxi] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na https://www.rti.org.tw/news/view/id/2008445?fbclid=IwAR1kJLIARmruqDGq2uqO45AGWHzrDrs_kkjML_iI415NSnrxr3HuCLEPTqo.
- PCT Presbyteriánská církev na Taiwanu
- PCTEN *Presbyteriánská církev na Taiwanu* [The Presbyterian Church in Taiwan] (2000a). Nalezeno [7.2.2021] na <http://english.pct.org.tw/>.

- PCTFB Presbyteriánská církev na Taiwanu [Taiwan jidu zhanglao jiaohui]. In *Facebook* (2000c). Nalezeno [5.2.2021] na <https://www.facebook.com/pg/1865ct/posts/>.
- PCTTW *Presbyteriánská církev na Taiwanu* [Taiwan jidu zhanglao jiaohui] (2000b). Nalezeno [7.2.2021] na <http://www.pct.org.tw/>.
- PCY *Proslav Cai Yingwen*. [Cai yingwen de jianghua] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na <https://www.facebook.com/tsaiingwen/posts/10155583090781065>.
- PJV *Proč jsou vztahy mezi Čínou a Tchaj-wanem tak napjaté*. [Why China-Taiwan Relations Are So Tense] (2021). Nalezeno [24.5.2012] na <https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy>.
- PM *Peng Mingmin: „Taiwan nelze nazývat demokratickou zemí!“*. [Peng Ming-min: “Taiwan cannot be called a democratic country!”] (2012). Nalezeno [24.5.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentID=C2012051400012&strDesc=&strSiteID=&strPub=&strCTID=&strASP=enNews_tcn.
- PP *Poznámky prezidenta ke 40. výročí „Zprávy pro krajany na Taiwanu“ vydané čínským prezidentem Xi Jinpingem k objasnění postoje naší vlády*. [Zongtong zhendui zhongguo guojia zhuxi xijinping fabiao ,gao taiwan tongbao shu' 40 zhounian jinian tanhua shuoming wo zhengfu lichang] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na https://www.president.gov.tw/NEWS/24002?fbclid=IwAR3hgqWJTzOjLOde0N1jy374OYIHcxwRgqKC9S5_4ZtwndxDeyMchkgA8.
- PPCT *Prohlášení PCT prosazuje změnu Taiwanského zákona o referendu za veřejný průzkum nezávislosti*. [A PCT Statement Urging Taiwan Referendum Act Amended For Taiwan Independence Poll] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2018102900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- VMVT *Vysvětlení místních voleb na Taiwanu*. [Taiwan's local elections, explained] (2018). Nalezeno [24.5.2021] na <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/12/05/taiwans-local-elections-explained/>.
- VPCT *Vize PCT nové země se objevila v knize „Spustte teologii budování Taiwanu jako země“*. [PCT's Vision Of A New Country Revealed In A Book Launch The Theology of Building Taiwan As A Country] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2018111900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- ZMOV *Znepokojení místními oficiálními volbami a referendem roku 2018*. [2018 Nian difang gongzhi renyuan xuanji ji gongmin toupiao huyuan] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2018110900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.

Seznam použité literatury

Prameny

- „*Láska a všezahrnující jednota Taiwanu*“ *Presbyteriánská církev apeluje na legislativní ochranu soudruhů*. [Ai ya baorong tuanjie taiwan' zhanglao jiaohui huyu lifa baozhang tongzhi] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na https://m.ltn.com.tw/news/politics/breaking-news/2644550?fbclid=IwAR1zTij6aXs_Y_sm-gv0Yb-RqokbjmExbIDFg8ebN7Mq5CoYY-uHoU3mtgTU.
- Čína infiltruje a ničí *taiwanskou demokracii*. *Presbyteriánská církev navrhuje zavést „obranou demokracii“*. [Zhongguo shentou pohuai taiwan minzhu zhanglao jiaohui jianyi jianli ‚fangwei xing minzhu‘] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na <https://news.ltn.com.tw/news/politics/breakingnews/2644568?fbclid=IwAR1no4QuiwB0lftmxlBRy-qmxRry7PtqFqMQ7ZWOxUBYMzmfFSd8hm4lvhg>.
- Jednota a odpovědnost*. [Tuanjie duiwai zewupangdai] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2019010800004&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.
- Kritika Číny za ničení taiwanské demokracie, Presbyteriánská církev vyzvala vládu k podpoře ústavní reformy*. [Pi zhongguo pohuai taiwan minzhu zhanglao jiaohui yu zhengfutu idong xian gai] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na https://news.ltn.com.tw/news/politics/breakingnews/2673289?fbclid=IwAR1sMnKNW5jEQ3aina2auBtFNya0cpbMLcPws-NY0_egxht-bS8Pu9cbqGhw.
- Odsuďte čínský „Mýtus o pokrevním příbuzenství“ využívaný při snahách o připojení Taiwanu*. [Denounce China's „Blood Relatives Myth“ in Trying to Annex Taiwan] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2019013000005&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.
- Otevřený dopis PCT Taiwanu: Pojďme kupředu v demokracii s láskou a tolerancí*. [PCT Open Letter to Taiwan Let's March Forward In Democracy With Love and Tolerance] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2019010300009&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- Peng Ming-min: „Taiwan nelze nazývat demokratickou zemí!“*. [Peng Ming-min: “Taiwan cannot be called a democratic country!”] (2012). Nalezeno [24.5.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2012051400012&strDesc=&strSiteID=&strPub=&strCTID=&strASP=enNews_tcn.
- Presbyteriánská církev na Taiwanu* [Taiwanu jidu zhanglao jiaohui] (2000b). Nalezeno [7.2.2021] na <http://www.pct.org.tw/>.
- Presbyteriánská církev na Taiwanu* [Taiwanu jidu zhanglao jiaohui]. In *Facebook* (2000c). Nalezeno [5.2.2021] na <https://www.facebook.com/pg/1865ct/posts/>.
- Presbyteriánská církev na Taiwanu* [The Presbyterian Church in Taiwan] (2000a). Nalezeno [7.2.2021] na <http://english.pct.org.tw/>.
- Presbyteriánská církev odmítá jednu zemi, dva systémy a KMT je opovržením hodná*. [Jidu zhanglao jiaohui juju yiguoliangzhi buchi guomindang beigongxui] (2019e). Nalezeno [2.2.2021] na https://www.rti.org.tw/news/view/id/2008445?fbclid=IwAR1kJLIARmru-qDgQ2uqO45AGWHZrDrs_kkjML_iI4I5NSnrx3HuCLEPTqo.
- Poznámky prezidenta ke 40. výročí „Zprávy pro krajany na Taiwanu“ vydané čínským prezidentem Xi Jinpingem k objasnění postoje naší vlády*. [Zongtong zhendui zhongguo guojia zhuxi xijiping fabiao ‚gao taiwan tongbao shu‘ 40 zhounian jinian tanhua shuoming wo zhengfu lichang] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na https://www.president.gov.tw/NEWS/24002?fbclid=IwAR3hgqwJTZzOjLOde0N1jy374OYIHcxwRgqK-C9S5_4ZtwndxDeYmchkgA8.

- Prohlášení PCT prosazuje změnu Taisanského zákona o referendu za veřejný průzkum nezávislosti.* [A PCT Statement Urging Taiwan Referendum Act Amended For Taiwan Independence Poll] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C2018102900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- Proslav Cai Yingwen.* [Cai yingwen de jianghua] (2019). Nalezeno [2.2.2021] na <https://www.facebook.com/tsaingwen/posts/10155583090781065>.
- Vize PCT nové země se objevila v knize „Spustte teologii budování Taiwanu jako země“.* [PCT's Vision Of A New Country Revealed In A Book Launch The Theology of Building Taiwan As A Country] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://english.pct.org.tw/enNews_tcn.aspx?strBlockID=B00177&strContentid=C201811900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=enNews_tcn.
- Znepokojení místními oficiálními volbami a referendem roku 2018.* [2018 Nian difang gongzhi ren yuan xuanju ji gongmin toupiao huyu han] (2018). Nalezeno [2.2.2021] na http://www.pct.org.tw/news_pct.aspx?strBlockID=B00006&strContentid=C2018110900003&strCTID=&strDesc=Y&strPub=&strASP=news_pct&v=1.

Sekundární literatura

- Amae, Y. (2012). Europeans and the Formation of a Presbyterian Enterprise: A Prototype of a Civic Taiwanese Nation? In J. Damm & P. Lim (Eds.), *European Perspectives on Taiwan* (pp. 46–65). Wiesbaden: Springer VS.
- Amae, Y. (2008). Pioneers in Taiwan's Human Rights and Democracy: The Role of the Foreign Missionaries of Presbyterian Church in Taiwan. In L.G. Arrigo & L. Miles (Eds.), *A Borrowed Voice: Taiwan Human Rights through International Networks, 1960–1980* (pp. 172–210). Taipei: Social Empowerment Alliance.
- Amae, Y. (2007). *Taiwan's Exodus: The Presbyterian Church in Taiwanese Nationalism, 1945–1992*. Disertační práce. University of Hawaii, Hawaii.
- Bakešová, I., Fürst, R., & Heřmanová, Z. (2004). *Dějiny Taiwanu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Beneš, V. (2008). Diskurzivní analýza. In P. Drulák (Ed.), *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (pp. 92–124). Praha: Portál.
- Cohen, M. J. (1987). One China or Two: Facing up to the Taiwan Question. *World Policy Journal*, 4(4), 621–649.
- Danics, Š. (2013). Politologicko-právní aspekty militantní demokracie. *Business & IT*, 2, 154–170.
- Fell, D. (2018). *Government and Politics in Taiwan*. New York: Routledge.
- Ferhat-Dana, S. (1998). The Democratic Progressive Party and Independence: An Issue on the Back Burner? *China Perspectives*, 19, 30–36.
- Frettingham, E. & Yih-Jye H. (2017). Religion and National Identity in Taiwan: State Formation and Moral Sensibilities. In C. Kuo (Ed.), *Religion and Nationalism in Chinese Societies* (pp. 339–372). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Fürst, R. (2004). Tchaj-wan – mladá čínská demokracie. *Mezinárodní vztahy*, 39(3), 5–21.
- Jacobs, J. B. (2012). How Taiwan Became Democratic. In J. B. Jacobs (Ed.), *Democratizing Taiwan* (pp. 5–18). Boston: Brill.
- Jacobs, J. B. (1981). Political Opposition and Taiwan's Political Future. *The Australian Journal of Chinese Affairs*, 6, 21–44.
- Koesel, K. J. (2014). Introduction: The Politics of Religion. In K. J. Koesel (Ed.), *Religion and Authoritarianism: Cooperation, Conflict, and the Consequences* (pp. 1–12). New York: Cambridge University Press.
- Kuo, CH. (2008). Christianity. In CH. Kuo (Ed.), *Religion and Democracy in Taiwan* (pp. 35–54). New York: State University of New York Press.

- Lin, CH. L. (1999). The Presbyterian Church in Taiwan and the Advocacy of Local Autonomy. *Sino-Platonic Papers*, 92, 1–153.
- Masláková, M. (2015). Presbyteriánska cirkev na Taiwane v rokoch 1945–1987 a jej snaha o legitimizáciu politickej aktivity. *Nový Orient*, 70(3), 56–63.
- Masláková, M. (2018). Presbyteriánska cirkev na Taiwane–základné predstavenie cirkvi. *Nový Orient*, 73(2), 37–44.
- Proč jsou vztahy mezi Čínou a Tchaj-wanem tak napjaté.* [Why China-Taiwan Relations Are So Tense] (2021). Nalezeno [24.5.2012] na <https://www.cfr.org/background/china-taiwan-relations-tension-us-policy>.
- Rubinstein, M. A. (2006). The Presbyterian Church in the Formation of Taiwan's Democratic Society, 1945–2004. In D. A. Brown & T. Cheng (Eds.), *Religious Organizations and Democratization: Case Studies from Contemporary Asia* (pp. 109–135). New York: M. E. Sharpe.
- Vysvětlení místních voleb na Taiwanu.* [Taiwan's local elections, explained] (2018). Nalezeno [24.5.2021] na <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/12/05/taiwans-local-elections-explained/>.
- Výborný, Š. (2012). Koncept bránící se demokracie v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 20(2), 157–163.